

MEMORIALISTICĂ

Ion DUMITRESCU

Filele mele de calendar

15 decembrie 1995.

*"Sunt cu ceară picurate
Filele-n bucoavna mea,
Dar citesc cum pot în ea;
Scrie-acolo de-o cetate
Care Neamțu se chema
Și-au zidit-o, scrie-n cronici,
Nemți, germani și teutonici..."*

Sunt cu amintiri picurate filele-n bucoavna lui Octavian Cosma și citesc cu nostalgie în ea. Scrie acolo de-o cetate care se numea Societatea Compozitorilor Români. Și-au înființat-o un grup de muzicanți, un divan de boieri ai muzicii românești, unu și-unu - așa-i numesc, ca să rămâie -, entuziaști pentru arta lor, căreia s-au gândit să-i ofere un statut profesional în societatea românească de-atunci.

Mă minunez citind paginile bucoavnei lui Octavian; scrisă galopând, cu răsuflarea-ntretăiată, a izbutit să strângă, în câteva sute bune de pagini, documente pe care vremea le-ar fi măcinat pe-ndelete.

Am scris și eu despre Societatea Compozitorilor Români și-o să mai scriu, dacă mi-o încăpea entuziasmul în filele de calendar.

O înjghebare modestă în numele unei idei mari și unui amor, un statut de funcționare, un birou nevoiaș de drepturi de autor, câteva tipărituri, câteva concerte, o arhivă de folclor - prima în lume -, câte o adunare generală, câte o aniversare cu banchet la grădină au ținut viu un organism hrănit cu entuziasme și speranțe.

Dar ce impresionează mai mult, parcurgând paginile cărții, este lupta neostoită pe care această fragilă existență a dus-o pentru supraviețuire, opinteala supraomenească pentru a face auzită, într-o societate surdă, ideea de drept la creație și la dreapta ei răsplătire, strădania de a acorda slujitorilor unei arte desconsiderate loc de cinste în cultura românească.

Însă lovitura sub centură a primit-o nu din partea patronilor, fiscaliștilor și miniștrilor înrâiți, ci dinlăuntru, de la muzicanți. Orice apărare a rămas apoi ineficientă, atâta vreme cât forțe din afară și-au amestecat blestemul. Socor cu banda lui politică au făcut mai mult rău Societății Compozitorilor Români decât toți adversarii de odinioară laolaltă. Au călcat-o în picioare, au batjocorit-o și-au părăsit-o la marginea drumului, muribundă. Îmi vine să mușc din filele cărții, care povestesc drama asasinării cinice a sârmanei Societăți.

Un duce normand, auzind citindu-i-se despre patimile Mântuitorului Hristos, a scos spada:

- "Dacă eram acolo cu oamenii mei..."

Am tras spada. Cu toate riscurile - care pe atunci nu erau glume -, am tăiat, am ciuntit, am făcut dreptate.

"Lauda de sine..."

Nici o laudă. O spune cartea, filă cu filă, document cu document. Dintr-o grămadă de moloz, am ridicat palat muzicii românești; dintr-o cloacă politică, a răsărit o instituție de cultură cum n-a mai fost în țara românească.

A făcut-o unu' - Ion Dumitrescu -, nici neamț, nici german, nici teutonic - unu' care și-a pus mintea și și-a scos viața și cariera la mezat.

Pentru că mi-au murit laudătorii și alții în loc nu văd a se mai naște, dați-mi voie să mă laud singur, dacă laudă se cheamă când spui adevăruri. Poftesc pudoarea să rămână la ușă, să mă lase să vorbesc. De altfel, nu e atâta nevoie să le tot spun eu, le spune cartea. Citiți-o !

Dacă ar fi la casele lor toți colaboratorii și prietenii mei de odinioară, s-ar prezenta în instanță și ar mărturisi. Generațiile care vin n-au de unde să învețe istoria muzicii românești, decât din spusele și scrisesele, care - din păcate - nu se întâmplă în fiecare zi și nu se află pe toate potecile. Lăsați-mă deci să le spun și eu, așa cum le-am văzut, cum le-am auzit și cum le-am trăit.

Octavian vinde en gros. Atâta vreme cât trăiesc și mi se-nvârtesc roțițele, dați-mi brevet să vând și eu, cu mărunțișul. Cartea le povestește pe toate - sau pe cele mai multe. Vreau s-adaug, cu puterea condeiului meu, cele lipsă, pentru ca povestirea să fie deplină.

Deocamdată mă opresc la aniversarea din 1941 și la articolul lui Ciomac. Deci:

Societatea Compozitorilor Români, Lipsani 105, etaj IV - Brăiloiu, Mimi Constantinescu, Devesel, Lia Klein... Aniversare la douăzeci de ani de la înființare:

- "Ion Dumitrescu, ocupă-te tu !"

M-am ocupat. Concert, Ateneu, caiet, poze, scurte biografii, orchestră, repetiții, năsfirosul de Perlea... Am solicitat-o pe Aura Davideanu - o admirabilă voce, de curând angajată la Operă. De restul s-au ocupat Constantinștii, Deveselii și alții.

Am repetat seara târziu, dar, noaptea, cutremurul a căzut ca un trăsnet peste concertul nostru. Dimineața, în sala Ateneului era dezastru: stucaturi căzute peste instrumente și pupitre, fotoliile răsturnate, praf, moloz, angoasă. Am amânat concertul pentru 8 mai, dar catastrofa cea mai mare nu s-a mai putut repara: Aura Davideanu a murit la Carlton. Multă vreme înainte se-ncontrase, pentru garsonieră, cu Remus Țincoca, proaspăt venit din Iași. Fata a avut câștig de cauză.

În programul concertului, accentul era pus pe tinerii compozitori, cu lucrări inedite. Orchestra și-a lăsat mofturile la o parte, Perlea a luat-o în serios, concertul a fost un succes - buluc. În loja regală, sub baldachin, ne onora regele Mihai cu suita. Primise propunerea de patronaj al Societății și asista la concert. În prima lojă din dreapta, în colț - Enescu, Jora, Brăiloiu, Brediceanu, Ciomac.

Cu cinci minute înainte de ridicarea baghetei - panică: Velimir - tubistul - își uitase proteza acasă și nu putea tuba solo-ul din poemul lui Ghiță. Am translat partitura pe pupitrul lui Prunner...

La sfârșit, meșterul Jora mi-a făcut semn. Am urcat în lojă. Maestrul Enescu nu mai contenea cu laudele. Ciomac trăgea cu urechea.

Eram în plin război. Mobilizat soldat în Regimentul 6 *Mihai Viteazul*, am fost trimis la Școala de ofițeri din Ploiești. Așteptându-mi rândul la examinarea medicală, s-a desprins din comisia de ofițeri români și germani un căpitan. Era doctorul Roman, meloman, prieten de mai târziu. Fusese la concertul aniversativ, auzise *Suita*, citise caietul.

- "Dumneata ești compozitorul Ion Dumitrescu?"

- "Da."

- "Vrei să devii ofițer în șase luni?"

- "Nu."

Și m-am întors la regiment...

*

23 decembrie 1995.

"*Patru Colinde*" - *Suita I pentru orchestră* - prima mea lucrare simfonică - am compus-o în 1938. Audiția a avut loc în preajma Crăciunului 1939, cu orchestra Radiodifuziunii, dirijor Theodor Rogalski. Bunul Totó o îndrăgise și i-a dat binecuvântarea.

- "Cu colinde începi?... Păcat de talentul dumitale!... Europa, băiete, nu Ciorogârla."

Așa m-a încolțit un critic înveninat de idiosincrasia folclorului și specificului național...

Da, cu colinde am început, fiindcă băgasem de seamă că la răspântiile care se ațineau în calea tânărului compozitor, bine era să-mi aleg drumul care să mă ducă la realizarea personalității, adică să devin eu - atât cât pot, dar eu - simplu, limpede, nesofisticat, neînvălmășit în teorii și mode, nechibițând în turma unui patron...

A porni simplu: ce mare lucru! Pentru că, mai ales când știi ceva carte, tentația de a te complica implică un efort deosebit pentru a te limpezi. Simplitate rafinată.

Cu aceste gânduri am ajuns la colinde. Am întins hârtia, am ascuțit creionul, am scris, am șters - mai mult am șters decât am scris - și, sfios, am prezentat muzicii românești darul modest, de la inimă.

Concertele Orchestrei Radiodifuziunii se țineau în studioul din General Berthelot, iar emisiunile se făceau în direct.

La una din repetiții a apărut Brăiloiu. Auzise, îl interesa și devenise curios, fiindcă nimeni până atunci nu scrisese "colinde simfonice".

- "Colindele tale, deși miros a măr, a candelă și busuioc, știi, nu sunt colinde; sunt cântece de stea"...

- "Tertare, domnule profesor, dar n-am vrut să fac etnomuzicologie. Am scris așa, ca de la mine, nu din colecții, patru cântece pentru Noaptea de Crăciun - feeria copilăriei mele, necitând, neprelucrând, nearmonizând, neparafrazând - și le-am zis "*colinde*. Asta-i tot".

Lui Rogalski îi plăcea suita și o programa. A fost cântată în concerte simfonice, a schimbat de dirijor - la concertul aniversativ al Societății Compozitorilor a fost dirijată de Ionel Perlea. Am dirijat-o și eu, cu orchestra Teatrului Național, la o șezătoare literară. Și se bucura de aplauze.

Apoi a venit urgia. Cine-ar fi îndrăznit să propună urechilor vigilente ale Realismului Socialist flori dalbe, îngeri cu păstori slavoslovind, magi cu steaua călătorind, pruncușori în leagăn verde de mătase - în ce sală, la ce concert, ce orchestră, care dirijor?...

Am surghiunit-o într-un saltar și am uitat-o, dar răscolind praful amintirilor am dat peste cronică lui Ciomac și m-am înduioșat:

"Cele patru colinde ale tânărului Ion Dumitrescu, unanim și entuziast aplaudate, compozitorul lor, între cei din generația sa, fiind triumfătorul serii"...

Sfios, ca atunci demult, o scot în lume. Alte vremuri, alte muzici, alți melomani, alte gusturi; timpul rulează fără întoarcere, dar...

Să rămână, dacă i-o fi dat, între celelalte, pârgă a strădaniilor minții și inimii mele, pe altarul muzicii românești.